

LA RECERCA INCESSANT DE LA LLIBERTAT

JOÃO PEDRO STÉDILE

São Paulo, SP, Brasil

I. Quan estudiem la història de la humanitat i del comportament dels éssers humans, percebem com a construcció d'una utopia, d'un somni, que està més lligat a l'"alliberament". ¿L'alliberament de què? L'alliberament de totes les amarres que oprimeixen i exploten l'ésser humà.

Si fem servir el materialisme històric com a mètode de d'anàlisi de l'evolució de la història –encara que hi hagi mètodes tan importants com aquest–, es pot veure que la humanitat persegueix, al llarg de la seva història, les més diverses formes d'organització de la producció de les seves necessitats per poder resoldre els problemes materials. Així doncs, hem tingut la forma inicial, de les tribus i de les comunitats locals, que s'ha definit com a "comunisme primitiu". Després hi ha hagut la forma de producció de l'"esclavitud", que més tard va evolucionar cap a la manera de "producció feudal i asiàtica" (a l'Àsia i a les Amèriques), i finalment, a partir del segle XIII, vam tenir el sorgiment del "capitalisme", que va néixer en el comerç i va passar per diferents etapes, com ara el capitalisme "industrial" a partir de la revolució industrial del segle XVIII. A finals del XIX es desenvolupa l'"imperialisme", com una necessitat que les grans empreses capitalistes van tenir de sortir dels seus països i emigrar per explotar els recursos naturals, la mà d'obra i els mercats d'altres pobles. Durant aquestes últimes dècades de la història estem vivint l'etapa del domini de la "mundialització financera" i de les empreses transnacionals sobre tota l'economia mundial.

Al llarg del segle XX molts pobles han fet revolucions socials com un somni per superar el capitalisme, i han començat una transició cap al socialisme. En alguns països aquesta experiència va ser interrompuda i van tornar al capitalisme. En d'altres van fer canvis, resisteixen i continuen el desafiament de construir una altra manera de producció que superi les bases del capitalisme.

II. La història dels règims polítics construïts per la humanitat per poder organitzar els poders a la societat ha passat per moltes i diferents experiències. En els seus inicis, amb els petits grups i clans, va prevaler el "caciquisme" i la força física. Després va evolucionar cap als "regnat i monarquies", on l'herència definia els

poders absoluts i centralitzats, mantinguts sempre per la força militar o per falses doctrines de superioritat, dels sobirans sobre la població.

Fins al moment en què amb el capitalisme industrial va haver-hi una revolució social de la burgesia com una nova classe social dominant, que va intentar implantar un sistema "republicà", on pretesament totes les persones tindrien els mateixos drets i deures en l'organització del poder polític. A la major part dels països, però, els sistemes electorals organitzats no aconsegueixen registrar veritablement la voluntat de la majoria, i les votacions són manipulades de moltes maneres: amb el poder econòmic, els diners, les manipulacions religioses, les manipulacions carregades de prejudicis o el poder concentrat dels mitjans de comunicació.

Fins i tot després de la revolució burgesa que pretenia organitzar la societat d'una manera més democràtica, van proliferar arreu del món, fins al dia d'avui, els "règims autoritaris de control de l'Estat", al servei dels interessos d'una classe, d'un grup o d'unes famílies.

III. Fent un cop d'ull a aquesta història econòmica i política de la humanitat, es veu un fil conductor unitari: en totes les seves etapes va haver-hi contradiccions que van provocar canvis. Res i mai va ser etern i absolut. Sempre apareixien contradiccions, crisis, mobilitzacions del poble i canvis. I aleshores s'entrava en una nova etapa que superava l'anterior. I així successivament.

Aquestes contradiccions dialèctiques que es generen en el temps i en l'espai es veuen determinades per les condicions objectives amb què la societat organitza la producció dels béns que necessiten per sobreviure i progressar. I es generen per les condicions subjectives, determinades pel nivell de coneixement i de consciència que es desenvolupa en la gent. Aquestes condicions subjectives, relacionades amb el grau de consciència social que es desenvolupa en certes etapes de la història d'una societat, estan vinculades directament amb la recerca permanent de la llibertat per l'ésser humà.

IV. Però ¿quina és aquesta llibertat? La resposta sobre quina llibertat és la que busca l'ésser humà, es dona d'acord amb la seva condició de classe a què pertany en la societat contemporània. Un burgès propie-

tari de terres, comerços i fàbriques contestarà que la seva llibertat és el dret a la propietat privada, tan sols seva. I el poder fer el que vulgui de tots aquests béns materials, que malgrat ser el resultat d'una producció social, col·lectiva de milers de treballadors, considera que només ell, el propietari, té la llibertat de fer el que vol amb ells. ¡Fins i tot acomiadar-los!

Un petitburgès de classe mitjana dirà que mesura la seva llibertat segons el dret d'anar i venir, de fer turisme, de viatjar arreu, de comprar el que vulgui. De dir el que vulgui. Ras i curt: la llibertat com un dret de lliure expressió.

I els treballadors, la immensa majoria de la població mundial, que viuen treballant cada dia de cada dia per poder sobreviure, alimentar-se i reproduir-se, ¿què diran que és la llibertat? La llibertat, per a la immensa majoria de la població mundial, és segurament el dret de no ser humiliat. De no ser oprimat. De no ser explotat. De no ser maltractat. El dret de poder viure en pau i tranquil·litat. Vol dir el dret de tenir un treball digne i remunerat de forma justa, per les riqueses que aquest produeix. El dret de tenir un lloc per viure, amb condicions salubres, on hom pugui criar la seva família amb dignitat.

Per a les capes més humils de la població, que viuen als suburbis de les grans ciutats, o a les valls de l'interior del país, sense els béns necessaris per a una reproducció social amb dignitat i sense el coneixement sobre la raó de la seva existència, és possible que la paraula "llibertat" no vulgui dir res. Perquè la societat en què viuen els ha convertit en persones sense valors ni somnis. La seva condició de supervivència es resumeix a la mateixa condició dels animals. ¡Tenir dret a l'alimentació! En aquest cas, la llibertat comença pel dret al pa de cada dia.

En altres circumstàncies, en què milers d'éssers humans pateixen les conseqüències de la crisi del capitalisme, la llibertat significa el dret a treballar. El treball entès no pas com a condició de ser explotat per ningú, de transferir les nostres energies perquè algú se n'apropriï, sinó com una situació de realització personal, dels nostres sabers, de les nostres energies, de la nostra participació activa en una societat qualsevol. Al capdavant, el treball, la dedicació d'hores del nostre temps viscut, són la forma principal de participar com a socis d'una societat. Així, la llibertat és tenir dret a poder treballar. Tenir importància en la convivència de la nostra societat. Sense dret al treball, no som socis

en la societat, som uns pàries mantinguts per d'altres i, per tant, humiliats pels altres.

V. La llibertat ha de ser el dret als coneixements, a la cultura, a l'educació: l'accés a tot allò que la humanitat ha après i registrat al llarg de la història.

La llibertat és superar la llei d'explotació del capital, que s'apropia dels dies de treball i de la riquesa que el propi treball crea, per tal d'acumular béns i poder polític.

La llibertat és poder escollir els teus autèntics representants polítics, que puguin dur a terme funcions públiques en nom seu, però respectant la seva voluntat delegada. És tenir el dret a revocar, en qualsevol moment, aquesta delegació.

La llibertat és tenir el dret d'organitzar formes de decisions col·lectives, de participació efectivament popular, en la gestió de tots els béns públics.

La llibertat és tenir dret a estones d'oci i de cultura. Tenir temps per a formar la intel·ligència i l'esperit. I temps per a la reflexió. La llibertat és el dret a pensar com el teu propi cap.

La llibertat és superar la mediocritat dels prejudicis i discriminacions que transformen el que és diferent en dolent. O encara pitjor: en enemic.

La llibertat és tenir consciència que tots els éssers humans som genèticament i espiritualment iguals. I que, per tant, les nostres diferències d'opció sexual, color de pell, ètniques, mida, pes, vocació i habilitats personals, són tan sols qualitats, no pas deficiències.

La llibertat és la utopia de quan tots els éssers humans tinguin, de fet, coneixement i consciència que necessitem viure en una societat amb igualtat per a tothom.

Així doncs, la llibertat és una recerca constant d'una societat utòpica. No com un somni irrealitzable, sinó com un procés continu de perfeccionament de la vida en societat. Fora del col·lectiu, de la societat, de la comunitat, de la convivència amb els nostres germans, no hi ha ni societat ni llibertat. Hi ha únicament un individualisme oportunista i ignorant.

La història de la humanitat és la història de la construcció de la llibertat, la lluita per una societat d'éssers humans plenament lliures. Amb les seves contradiccions, marxés enrere, obstacles i desafiaments, però sempre seguint aquest camí, fins arribar un dia a la Terra Promesa de la parusia (és a dir: de la segona vinguda de Crist), de la Llibertat.